

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

NGUYỄN NGỌC ĐỨC

**DẠY HỌC TẠO LẬP VĂN BẢN THUYẾT MINH Ở LỚP 10
THEO ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC HỌC SINH**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

THÁI NGUYÊN - 2020

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

NGUYỄN NGỌC ĐỨC

**DẠY HỌC TẠO LẬP VĂN BẢN THUYẾT MINH Ở LỚP 10
THEO ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC HỌC SINH**

**Ngành: Lí luận và phương pháp dạy học Văn - Tiếng Việt
Mã số: 8 14 01 11**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS Bùi Minh Đức

THÁI NGUYÊN - 2020

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan luận văn *Dạy học tạo lập văn bản thuyết minh ở lớp 10 theo định hướng phát triển năng lực học sinh* là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu đảm bảo sự trung thực, những kết luận khoa học được trình bày trong luận văn chưa được công bố ở bất kì công trình nào khác.

Thái Nguyên, tháng 9 năm 2020

Tác giả luận văn

Nguyễn Ngọc Đức

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin gửi lời cảm ơn chân thành đến PGS.TS Bùi Minh Đức, Khoa Ngữ văn, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2 - người hướng dẫn khoa học tận tâm giúp tôi hoàn thành luận văn này.

Tôi cũng gửi lời cảm ơn tới các cán bộ, giảng viên Bộ phận Sau Đại học, Phòng Đào tạo Trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên, các thầy cô trong Tổ bộ môn LL&PPDH bộ môn Văn - Tiếng Việt của Khoa Ngữ văn, Trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên đã tạo điều kiện để tôi được học tập, nghiên cứu tại trường và khoa.

Xin cảm ơn gia đình, cơ quan và đồng nghiệp đã luôn động viên, hỗ trợ, tạo điều kiện thuận lợi để tôi hoàn thành được khóa học trong suốt thời gian vừa qua.

Trân trọng!

Thái Nguyên, tháng 9 năm 2020

Tác giả luận văn

Nguyễn Ngọc Đức

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN.....	i
LỜI CẢM ƠN.....	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT	v
DANH MỤC CÁC BẢNG	vi
DANH MỤC CÁC HÌNH, BIỂU ĐỒ	viii
MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài	1
2. Lịch sử vấn đề.....	2
3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu.....	5
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	6
5. Phương pháp nghiên cứu	6
6. Giả thuyết khoa học	7
7. Đóng góp của luận văn	7
8. Cấu trúc của luận văn.....	7
NỘI DUNG	9
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN CỦA VẤN ĐỀ DẠY HỌC TẠO LẬP VĂN BẢN THUYẾT MINH Ở LỚP 10 THEO ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC HỌC SINH	9
1.1. Cơ sở lí luận.....	9
1.1.1. Năng lực và năng lực tạo lập văn bản.....	9
1.1.2. Văn bản thuyết minh và năng lực tạo lập văn bản thuyết minh	13
1.1.3. Dạy học Ngữ văn theo định hướng phát triển năng lực học sinh	17
1.2. Cơ sở thực tiễn	19
1.2.1. Văn bản thuyết minh trong chương trình Ngữ văn THPT.....	19
1.2.2. Thực trạng dạy học tạo lập văn bản thuyết minh của giáo viên	21
1.2.3. Thực trạng tạo lập văn bản thuyết minh của học sinh	26
TIÊU KẾT CHƯƠNG 1	32

Chương 2: BIỆN PHÁP TỔ CHỨC DẠY HỌC TẠO LẬP VĂN BẢN THUYẾT MINH Ở LỚP 10 THEO ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC HỌC SINH.....	33
2.1. Những yêu cầu có tính nguyên tắc đối với việc phát triển năng lực tạo lập văn bản thuyết minh của học sinh lớp 10	33
2.1.1. Dạy học tạo lập văn bản thuyết minh là một tiến trình thực hành bao gồm nhiều giai đoạn.....	33
2.1.2. Đảm bảo việc tạo lập văn bản thuyết minh của học sinh theo định hướng giao tiếp.....	34
2.1.3. Dạy học tạo lập văn bản thuyết minh phải hướng vào hoạt động thực hành với hệ thống bài tập phong phú, đa dạng	36
2.2. Các biện pháp tổ chức dạy học tạo lập văn bản thuyết minh ở lớp 10 theo định hướng phát triển năng lực học sinh	37
2.2.1. Lập kế hoạch dạy học tạo lập văn bản thuyết minh ở lớp 10 theo định hướng phát triển năng lực học sinh.....	37
2.2.2. Tổ chức hoạt động học.....	38
TIÊU KẾT CHƯƠNG 2	69
Chương 3: THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM	70
3.1. Mục đích, yêu cầu, nội dung thực nghiệm.....	70
3.1.1. Mục đích	70
3.1.2. Yêu cầu	70
3.1.3. Nội dung	70
3.2. Đối tượng, thời gian, địa bàn thực nghiệm.....	71
3.3. Giáo án thực nghiệm.....	71
3.4. Tổ chức thực nghiệm	86
3.5. Đánh giá kết quả sau thực nghiệm.....	87
3.5.1. Tiêu chí đánh giá.....	87
3.5.2. Kết quả thực nghiệm và kết luận	89
TIÊU KẾT CHƯƠNG 3	95
KẾT LUẬN.....	96
TÀI LIỆU THAM KHẢO	97
PHỤ LỤC.....	101

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

STT	Viết tắt	Từ, cụm từ
1	CT	Chương trình
2	DH	Dạy học
3	ĐC	Đối chứng
4	ĐHPTNL	Định hướng phát triển năng lực
5	GV	Giáo viên
6	HS	Học sinh
7	NL	Năng lực
8	NV	Ngữ văn
9	SGK	Sách giáo khoa
10	THCS	Trung học cơ sở
11	THPT	Trung học phổ thông
12	TL	Tạo lập
13	TN	Thực nghiệm
14	VB	Văn bản
15	VBTM	Văn bản thuyết minh

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1. Kết quả khảo sát thực trạng DH TL VBTM ở một số trường THPT.....	21
Bảng 1.2. Nhận thức của GV và chuyên gia về mức độ cần thiết của việc DH TL VBTM ở lớp 10 theo ĐHPTNL HS	25
Bảng 1.3. Kết quả khảo sát thực trạng tạo lập VBTM của HS ở một số trường THPT	26
Bảng 2.1. Chiến lược trong mỗi giai đoạn tạo lập văn bản	33
Bảng 2.2. Kế hoạch DH phát triển NL tạo lập VBTM ở HS lớp 10	38
Bảng 2.3. Phiếu định hướng phân tích mẫu.....	40
Bảng 2.4. Phiếu học tập hướng dẫn phân tích mẫu trong DH đọc hiểu	41
Bảng 2.5. Tiêu chí đánh giá NL TL VBTM ở kiểu bài thuyết minh về con người.....	44
Bảng 2.6. Phiếu học tập rèn kỹ năng tìm hiểu đề văn thuyết minh	47
Bảng 2.7. Phiếu học tập phát triển kỹ năng tìm ý cho bài văn thuyết minh.....	48
Bảng 2.8. Phiếu học tập hướng dẫn HS tìm ý cho bài thuyết minh theo hệ thống câu hỏi định hướng.....	50
Bảng 2.9. Phiếu học tập phát triển kỹ năng lập dàn ý cho bài văn thuyết minh	51
Bảng 2.10. Tiến trình xây dựng kết cấu cho văn thuyết minh.....	52
Bảng 2.11. Các phương pháp thuyết minh thường dùng	53
Bảng 2.12. Phiếu học tập phát triển kỹ năng sử dụng các phương pháp thuyết minh 01	54
Bảng 2.13. Phiếu học tập phát triển kỹ năng sử dụng các phương pháp thuyết minh 02.....	54
Bảng 2.14. Dạy viết dựa trên sản phẩm và dựa trên tiến trình	55
Bảng 2.15. Phiếu học tập hướng dẫn tìm hiểu đề (dành cho cá nhân HS)	56
Bảng 2.16. Phiếu học tập hướng dẫn tìm hiểu đề (theo hình thức cặp đôi)	57
Bảng 2.17. Phiếu học tập hướng dẫn tìm ý 01 (theo hình thức cá nhân).....	58
Bảng 2.18. Phiếu học tập hướng dẫn tìm ý 02 (theo hình thức cá nhân).....	58
Bảng 2.19. Phiếu học tập hướng dẫn tìm ý (theo hình thức nhóm).....	59
Bảng 2.20. Phiếu học tập vận dụng các phương pháp thuyết minh (theo hình cá nhân).....	60

Bảng 2.21. Phiếu học tập vận dụng các phương pháp thuyết minh (tương tác theo hình cặp đôi)	60
Bảng 2.22. Phiếu học tập lựa chọn hình thức trình bày đoạn văn	61
Bảng 2.23. Phiếu học tập phát triển ý thành đoạn văn hoàn chỉnh.....	61
Bảng 2.24. Phiếu học tập rèn kĩ năng liên kết các đoạn trong VB	62
Bảng 2.25. Phiếu biên tập bài viết	63
Bảng 2.26. Phiếu tự đánh giá bài viết (dành cho cá nhân HS)	63
Bảng 2.27. Phiếu tự đánh giá bài viết (tương tác theo hình thức cặp đôi)	64
Bảng 2.28. Mẫu hồ sơ VB	66
Bảng 2.29. Mẫu phiếu phân hồi tự do.....	66
Bảng 2.30. Mẫu hồ sơ viết (theo gợi ý dẫn)	67
Bảng 3.1. Phiếu hỏi khảo sát HS sau giờ học thực nghiệm sư phạm	88
Bảng 3.2. Kết quả khảo sát phiếu hỏi HS sau giờ học thực nghiệm sư phạm.....	90
Bảng 3.3. Kết quả bài làm kiểm tra của HS sau giờ học thực nghiệm sư phạm.	91

DANH MỤC CÁC HÌNH, BIỂU ĐỒ

Hình 1.1. Cấu trúc năng lực	10
Biểu đồ 1.1. Nhận thức của GV và chuyên gia về mức độ cần thiết của việc DH TL VBTM ở lớp 10 theo ĐHPTNL HS	25
Biểu đồ 3.1. Kết quả bài làm kiểm tra của HS lớp thực nghiệm sau khi kết thúc giờ học.....	91
Biểu đồ 3.2. Kết quả bài làm kiểm tra của HS lớp đối chứng sau khi kết thúc giờ học.....	92
Biểu đồ 3.3. Đồ thị biểu diễn điểm bài làm kiểm tra của HS lớp thực nghiệm và lớp đối chứng sau khi kết thúc giờ học.	92